

5 minuta sa...

Milenom Vasić

Ministarstvo pravde otvorilo je javnu raspravu o setu zakona, a najviše pažnje stručne javnosti izazvale su predviđene novine u Krivičnom zakoniku, premda je na uvidu nekoliko zakona, uključujući i onaj o Pravosudnoj akademiji koja se ponovo nameće kao jedina „škola“ za buduće sudije i tužioce. No, atraktivnost Zakonika pred javnost je već iznela prve zamerke advokata, koje sumarno kažu da će, ukoliko izmene i dopune osvanu u konačnoj verziji, slobode i prava građana biti značajno ugrožene i sužene, a pravna sigurnost građana dodatno urušena. Sa tim je saglasna i advokatica Komiteta pravnika za ljudska prava Jukom Milena Vasić: „Kada se pogledaju izmene vidi se da je u pitanju populizam. Predviđena su nova krivična dela sa visokim zaprećenim kaznama, a za neka krivična dela je predviđen doživotni zatvor kao za neka ubistva, silovanje, obljubu nad nemoćnim licem i detetom.“

Naša sagovornica naglašava da nevladine organizacije, posebno ženske, primera radi, nisu tražile pooštavanje kazni, već prevenciju, a toga u predloženim izmenama naprosto nema: „Ali, iz neobjašnjivih razloga neka se krivična dela brišu, kao iznuđivanje iskaza u istrazi, premda.“

Ta se izmena indirektno dovodi u vezu sa smrću jednog od pritvorenika u slučaju male Danke Ilić, koja je i mesecima kasnije neistražena?

Da, mada ne možemo tvrditi da je to po sredi. Ipak, čudno je obrazloženje da je to krivično delo obuhvaćeno drugim „zlostavljanje i mučenje“, kao i da se briše na preporuku Komiteta UN za prevenciju torture. To je samo delimično tačno, od nas je preporukom Komiteta još 2008. traženo da se uskladi pojam torture sa Konvencijom UN protiv mučenja i zlostavljanja i mučenja. Preporuka i dalje nije prihvaćena, ali se predlaže brisanje krivičnog dela iznuđivanje iskaza. To je poseban problem jer u postojećem

zakonu to krivično delo ima i teži oblik koji se odnosi na službeno lice i ako je praćeno teškim nasiljem i ako su nastupile naročito teške posledice. U javnosti se kaže da je odredba potpuno izbrisana ali nije tačno, briše se delimično, ostaje kao drugi stav kod mučenja, ali nemamo poseban oblik za službeno lice kada su izazvane teške posledice. To nije dobro, posebno kad imamo delo koje nije istraženo, a nesumnjiv je smrtni ishod pritvorenika u policijskoj stanici.

Kazna ostaje ista?

Da, to deset godina zatvora, ali nećemo imati taj oblik krivičnog dela definisan kao do sada.

Dosta polemike izaziva i činjenica da bi poziv na građanski protest mogao biti krivično delo. Sa kaznom do tri godine zatvora. Ministarka ima primedaba na primedbe.

Da ne bih pričala napamet citiraću predloženu definiciju – objavljivanje materijala kojim se savetuje izvršenje krivičnog dela. To se ne odnosi samo na objavljivanje materijala koje neko sastavi, već i na prenošenje, odnosno „ko putem sredstava informacionih tehnologija ili na drugi način učini dostupnim...“ taj materijal, kazniće se zatvorom do tri godine. Ovo je vrlo neodređeno krivično delo i može se odnositi na bilo koje. Mi smo na nedavnim protestima imali puno privođenih zbog navodnog krivičnog dela rušenja društvenog uređenja i ustavnog pretka...

Blokadom međunarodnih saobraćajnica?

I blokadom, ali i bez blokade, jer su i oni koji fizički nisu blokirali saobraćajnice zbog stvari koje su delili na društvenim mrežama saslušavani kao osumnjičeni. Što je nezakonita praksa, a sada vidimo tendenciju da se ona ozakoni. I onda će svako ko podeli objavu o protestu ili poziv moći da bude kažnjen, ako neko proceni da je time nameravao da ruši ustavni poredak! S druge strane, mi

u javnosti nismo imali problem sa onima koji javno daju savete kako izvršiti krivično delo, pa jedino što mogu da zaključim jeste da se ovo odnosi na proteste i volela bih da ne zakonodavac razuveri. Oni u obrazloženju kažu „podsticanje na kriminalno ponašanje“. Imamo mnogo opasnijih sadržaja i na nacionalnim frekvencijama bez sankcionisanja i bojim se da će to tako ostati.

Može li se, recimo, osvetnička pornografija sankcionisati tim odredbama?

Ne, ovo ne može da se stavi u ravan ni sa čim, uopšteno je i loše sročeno i može, pre svega, politički da se zloupotrebi. A osvetnička pornografija, uz pomoć veštačke inteligencije, ostaje nesankcionisana pa žrtvama prestaje same da gone „osvetnike“. Ovim odredbama se „štiti“ država, ne pojedinac.

Kažete da ženske organizacije nisu tražile pooštavanje sankcija već prevenciju za dela poput silovanja, nasilja u porodici...

Da, one traže više prevencije i više razumevanja za žrtve. Ako je sve što obećate povećanje kazni onda nema prevencije, a veliko je Pitanje da li će makar jedan sudija da dosudi doživotnu kaznu za silovanje.

Problem je izricanje kazni ispod zakonskog minimuma!

Upravo, problem je što naša država sve rešava represijom, a zanemaruje prevenciju koja jedina ima kapacitet da promeni stanje.

Šta ste još uočili?

Proširuje se krivično delo neovlašćeno otkrivanje profesionalne tajne, sem na advokate i lekare odnosiće se i na notare i javne izvršitelje, a proširuje se i opseg tajni, odnosno kašnjevog iznošenja podataka koje se odnose na privatni život.

Uvodi se i posebna zaštita zaposlenih u obrazovanju i zdrav-

stvu i uz puno razumevanje zahteva prosvetara, postavlja se pitanje šta je sa zaposlenima u još osetljivijim ustanovama kao što su centri za socijalni rad, socijalne ustanove i zavodi za maloletnike? Oni ostaju bez posebne zaštite iako rade u posebnim uslovima. Imamo i novo krivično delo – umanjivanje krivičnog dela, koje ne razumem, a i mnoge se kolege čude.

Znači li to da kad predsednik minimizira opasnost od marihuane na Jovanjci može biti krivično gonjen?

Ne bi moglo, odnosi se na krivična dela za koje postoje pravosnažne presude doživotnog zatvora, a čije bi negiranje ili minimiziranje moglo dovesti do nasilja. Ja sem za ratne zločine ne znam za takva dela, tačnije takvu praksu negiranja.

A za ratne zločine nema doživotne kazne!

Tako je. Imamo i set dela vezanih za držanje i promet vatrenog oružja, koji je populistički odgovor države na majske prošlogodišnje događaje u „Ribnikaru“, Duboni i Malom Orašju. Meni neka nisu jasna, morali bi stručnjaci za bezbednost da ih tumače. Sve u svemu, predložene izmene ne idu u pravcu veće bezbednosti građana.

Ali, ne samo da javnost nije bila blagovremeno i valjano upoznata sa izmenama već ni mi iz Nacionalnog konventa – prema tri godine postoji radna grupa – nismo bili obaveštavani. Takođe, za tako opsežne izmene samo mesec dana javne rasprave nije dovoljno, pa će krivični zakoni opet biti stihijski menjani, a posledice će snositi građani i zaposleni u pravosuđu. I, na kraju, Ministarstvo predviđa pooštavanje kazni, a stalno ponavlja u obrazloženju da prime na novih odredaba ne zahteva nova sredstva. Kako ne zahteva, ako se širi broj krivičnih dela i opseg? To logično znači više kašnjenika, a za njih je potrebno više mesta u zatvorima... J. J.

Geopolitika - izgovor za sve

Piše: Nadežda Gaće, glavna urednica

Geopolitika dobija religijsko značenje ili se koristi kao aksiomi u nauci... postaje neupitnost. A u ime geopolitike masovno se ubijaju ljudi, juče u Vijetnamu, Avganistanu, Arapskim zemljama, Balkan – da ne pominjemo Afriku; danas u Izraelu, odnosno Palestini, Ukrajini, pa i Rusiji, Libanu, Iranu – da ne pominjemo Afriku; sutra ko zna, možda u Siriji, Iraku, možda na Tajvanu, možda u nekim zakavkaskim državama, a možda i u nekoj evropskoj državi... jer blizu je i Izrael i Ukrajina, a EU nije zgranuti posmatrač zbivanja već aktivni više nego navijač... i to uglavnom na sopstvenu štetu – a da ne pominjemo Afriku.

Veštačka inteligencija mi je odgovorila da „Velike sile, poput Rusije, Sjedinjenih Američkih Država i drugih međunarodnih aktera često koriste sukobe kako bi ostvarile geopolitičke ciljeve“. Na primer, prema AI, Ruska invazija na Ukrajinu je, između ostalog, pokušaj da se spreči širenje NATO-a. U odgovoru se pominju i „druge velike sile“ – generalno. Čak i za rat u ex-Jugoslaviji, AI pominje geopolitički cilj Rusije i drugih velikih sila. A samo geopolitiku najkraće definiše sledeće: „Geopolitika se odnosi na uticaj geografskih faktora na međunarodne odnose i politiku. U kontekstu ratova, ona ima ogroman značaj jer velike sile koriste sukobe kako bi proširile ili očuvalе svoju sferu uticaja.“

Ušli smo, kao svet, u 21. vek puni nade da su sukobi i ratovi prošlost, da će tehnologija služiti čovečanstvu, da će Evropa jačati i širiti se i da će rasti broj država s blagostanjem i mirom. Dobili smo ratna žarišta takvog intenziteta da nije više nerealno ni svetski ni atomski rat. Dobili smo neslućene razmere nejednakosti među pojedincima i državama, dobili smo prerastanje država u ekspoziture najmoćnijih korporacija, dobili smo da se najčešće politički izbori u svetu svode na izbor manjeg zla, dobili smo da politika preraste od dugoročnih vizija u kratkoročne dobiti malog broja ljudi, a da mediji postanu puki navijači tih i takvih elita. Izborni sistemi su postali birokratizovani i bazirani na kontroli političke birokratije, ali i minimiziranju šteta i za nevidljive finansijske elite sveta.

Paralelno s porastom gramzivosti i sebičluka, nestaju solidarnost i saosećajnost. Ono što dodatno užasava kada se ovako poslože činjenice je da se u borbi za sve vrste resursa ne obraća pažnja na zločine, uništavanja i patnju koju ta borba ostavlja iza sebe niti na kratkoročnost rezultata tih pobjeda. Bar je Amerika u kratkom roku prošla put od osvajanja teritorija, robovlasništva i divljeg zapada do države blagostanja. Ostalima je taj put trajao duže, ako su ga ikada dovršili... ali svi zajedno su morali da vide šansu da mir pobjedi pohlepu – a nisu.

Bespoštedna borba za resurse, pre svega minerale, će se nastaviti. Pojavio se odskora još jedan nedostajući resurs. Ljudi! U Evropi je prosečna starost prvorođene deteta od 26 do skoro 32 godine. I u celom svetu je ogroman pad fertiliteta. Kina će izgubiti pola milijarde stanovnika do kraja veka zbog politike jednog deteta kojom su obuzdavali rast stanovništva. Bogati sad boljim standardom kupuju ljude, ali kupovali su i naftu i ostale minerale jedno (kratko) vreme – nadajmo se da se neće u nekoj korporaciji iznad politike setiti robovlasništva kao profitabilnog modela. I malo intenzivirati ratove radi toga. Dok čekamo te rezultate, mi ćemo svake vesti počinjati i završavati litijumom. ❧